

venecians confongueren més o menys els dos mots d'aura grega parònims SCOPLU i SCOLIU 'natura de les coses' (mala índole de la mar) fent uniformement *SCQ̄LU.

ESCUMOLLAR-SE. *AlcM*: 'escapolir-se' (Pineda). Es diu de les cordetes (o braçolades) quan els fan un nus o llaç escorredor i en esquitllar-se s'esmuny i es desfà el nus, p. ex. en els nusos que fan els xicots per engegar una baldufa, o els pescadors per nuar els ormeigs. St. Pol, 1990.

ETIM. Esquitllar-se x *amollar-se* > *esquilmollar-se* > fsk(i)Imu8âr-sf.

ESGALABRAT i ESGALABRÓS. No s'han documentat, ni pròpiament s'ha donat l'etimologia d'aquell mot ben viu, arrelat i tan expressiu. En un article transcendent de Maragall: «*La Iglésia cremada*. Jo mai havia oït una missa com aquella. La volta de la *iglésia esgalabrada*, les parets fumades ---; un torrent de sol entrant per l'*esgalabrat* de la volta ---» 1909 (*O.C. Per.* 777a20, 30, facs. de l'autògraf, pp. 784-5); molt repetit en les obres dels clàssics excursionistes («un curch de singles *esgalabrats* ---» C. Aug. Torras, *Pir. Ct.* III i *passim*). A III, 578b13 em limito a remetre a *calavera* i *calabre*, de l'article *CADÀVER*, però en aquest cas no en dic res. I és que realment el sentit del mot cat. és enterament diferent del castellà *descalabrar*, que té aquella etimologia, i en el sentit i forma del mot castellà a penes s'ha usat en català, i sempre amb el regust de castellanisme. En seria potser una alteració. Que hi ha intervingut, crec que és cert (veg. *DECH, s. v.*), però ara s'ha de tractar, tant o més d'una modalitat fonètica d'*esglevat*, amb el fenomen de repercussió de líquides, que es dóna tant, precisament en mots d'aquesta estructura fònica, i amb anaptixi davant la *l*, que no és menys freqüent en aquestes condicions. IZBLAUDJAN > *esbalair*; *escalabornar* / *esclapronar*; *esgrunar* > *esgurunar*; *esbor-* etc.; *gla-* = *glf.* *Esglevar*, en efecte és un mot ben conegut (fzglf bá una *mntanya*, Camprodon, *esglevar* 'artigar' IV, 527b27-29), i es planera la filiació semàntica passant per 'esterrossar, esmicolar, engrunar glevés' a 'enrunar tàpies' etc. És clar que la influència de *calabre* obraria en el canvi; però *esgalabrós* mostra encara més que aquí no hi ha «descalabrado».

ESGLÉSIA i IGLÉSIA. No recomano que es torni enrere en la preferència donada a la primera variant, però com que he estat criticat per haver dit que històricament *iglésia* no té res de castellanisme, sinó que és tan genuí com l'altre (III, 587a38-588a12). A part de la demostració que n'he fet allí, amb abundor de dades des del s. XIII i en tots els segles de la llengua, és convenient fer constar que fou la forma preferida pels escriptors més purs i autoritzats, de la Renaixença, fins c. 1920, i en totes les regions de la llengua.

Verdaguer així sempre grafiant *iglésia* o *iclesia*, en totes les cartes, autògrafs i ed. curades personalment: «sia com --- alfàbrega en la terra --- ho serà per l'olor

de sas virtuts --- ho serà per la *iclesia* santa, que tan necessita de bons exemples ---» a. 1885 (*Epist.* v, 39); «lo retaule de l'*iclesia*» prosa juvenil de 1868, inèd. Casac. I, 176; «humilitat, que per altres camins ni's pot anar a l'*iglésia* ni al cel» a. 1889; «les sàbies prescripcions de la *Iglesia*», advertència final a «Nazareth» (*Epist.* VII, 37, 90); cert que en les eds. d'*Il·lustr. Cat.* li ho canvien sovint en *església* (*Di. a T.Sta.* 12; *Exc. i Vi.*), però això ja no depenia d'ell. No sé qui podia tenir més veu en això que Torras i Bages que ja el 1867 publicà a Vic l'opuscle «L'*Iglésia* y el regionalisme», revertit per Verdaguier (*Epist.* VIII, 125a) i seguit per tot el clero catalanista. Igual en el sector populista (Fred. Soler) i en el sector savi (en tinc nota en discursos de Milà i Fontanals etc.), és la forma general en els primers volums de l'*AIEC*, i no en veig d'altra en els escriptors de *L'Avenç*: Massó Torrents, Pijoan, Noller, Coromines, i pertot en la vasta obra de Maragall (*La Iglésia Cremada, O.C. Per.* 777a20, 22, b20, 35, 775b12f. etc.). Lluny de ser cert que *església* sigui la forma general a les Illes (com pretenia A.M.Alcover): «naus d'*iglésia*» M.S.Oliver (*Ci. de Mall.* 30.6f), i en tots els copiosos escrits en vers i en prosa de Joan Alcover no es veu altra forma que *iglésia* (respectada en l'ed. d'*O.C. Per.* a cura dels seus fidels deixebles M. Ferrà i J. Pons i Marqués); altrament també a Mall. havia estat forma medieval, car si bé estranya a Lull, ja trobem «Santa Mare *Yglesia*» com una variant dels *Proverbis de Ramon* 386.

ESQUERRA. Encara que ja en tenim molta doc. des del s. XII, si bé no lul·liana, del masculí només n'hi ha des de c. 1400 i és interessant de notar que Lull ens l'assegura molt abans amb les seves rimes i proses: «Veus, doncs, que al poder *esquerre*, / ve lo demoni el requerre» *Medic. de Pecat (Rims* 1934, II, 148); «en home, per què lo braç *esquerre* no és tan fort com lo dret, com sia ço que lo cor --- sia a la part *esquerra*» *A.Sci.* II, 71.

ESTABORNIR. V. les addicions de formes occitanes en *TABUIXAR*, apartat 4f. i n. 2. A *TORBAR*, n. 1, proposo per a *estabornir* una nova etimologia EX-TURBINIRE que necessita més estudi, però que en tot cas, pot ser que hagi obrat en convergència amb la que deixo dissenyada s. v.

ESTAMPIDA. Més antiga i més important que la donada a III, 748a34 (1338) és l'aparició d'*estempida* com a títol de tres poemes de Cerverí (25, 26, 27).

ESTELL 'escull, illot'. Com indico en aquest article (i ja s. v. *Cistella*) és probable que vagi ser un terme de navegants mediterrani, que resta com a designació dels illots de l'arxipèlag de Cabrera. *Estel* prov. (doc. de 1174 de c. Avinyó, i *estèu* en *Calendau*), segurament provinents del gr. *σπήλη* 'bloc o cantell de pedra en memòria d'un fet', 'fita, molló' (crec recordar-ne algun altre indici en la toponímia balear, que hem recollit en el treball en premsa preparat amb En Mascaró,